

Vážené kolegyně a kolegové,

„Kupujte Hara-Kiri, pokud ne, kradte jej!“ stálo na obálce časopisu, jenž sám sebe nazýval hloupým a zlomyslným. Kresby, fotografie, krátké texty. Obsah byl vtipný, neuctivý až urážlivý, rozhodně ne korektní, některé fotomontáže hraničící s pornografií, doprovázené posměšnými texty... Typicky francouzská ironie, mne bavila, pár čísel mám ještě doma, kdekoho pobuřovala, asi oprávněně. Poté, co časopis zanikl, část redakce založila Charlie Hebdo. Byl levnější, v černobílém novinovém formátu, především kresby. Občas jsem si jej koupil, v posledních letech jsem jej však nečetl, ztratil jsem kontakt s francouzskou politikou a časopis si kladl za cíl pobuřovat zejména doma. Byl – a je – velmi demokratický, urážel každého, křesťany, židy, muslimy, gaye, invalidy, ženy i muže. Nedávno jsem v mém úvodníku (NPP č. 4, 2014) napsal, že skeptický názor je v naší civilizaci legitimní, každý má právo kritického pohledu, i na náboženství. Avšak citoval jsem také profesora Hebrejské univerzity Meira Bialera – nedebatuje například o tom, zda měl Mohamed epilepsii, protože se nechce dotknout svých arabských studentů. Uzavíral jsem, že „vést podobnou debatu v muslimském světě by bylo možná činem otevírajícím vrata svobodné diskuzi, vést ji tam, kde jsou muslimové minoritou, je zbytečné a nesmyslné. Studujme a diskutujme to, co má smysl a co je etické. Současně však braňme svobodu vědy.“ Po vražedném útoku na Charlie Hebdo braňme svobodu slova, aby se nestala ona minoritou.

V minulých měsících se svoboda publikovat přetřásala, ovšem v zcela jiném kontextu, také v lékařské komunitě. Velmi prestižní britský lékařský časopis The Lancet zveřejnil v průběhu války v Gaze a jižním Izraeli otevřený dopis, podepsaný Paolou Meduca z univerzity v Janově a dalšími signatáři. Ostře útočili na Izrael, psali o masakrech dětí, použití smrtících plynů, spoluvině izraelských akademiků, žádali bojkot Izraele. Dopis vyvolal velké pobouření, následovala petice lékařů z celého světa, dokládající podjatost autorů, jejich nepřiznanou angažovanost na jedné ze stran konfliktu, nepravdivost mnoha obvinění. Požadováno bylo odvolání šéfredaktora The Lancet Richarda Hortona. Po neuspokojivé reakci redakce, nakladatelství Elsevier a ombudsmana časopisu, přiznávajícího dopisu sice určitá pochybení a jednostrannost, avšak bez jasného distancování, začala se internetem šířit výzva k bojkotu časopisů nakladatelství Elsevier. Přihlásila se k ní řada zvučných jmen. Situace se zdála neřešitelnou, když v říjnu 2014 vyšel v The Lancet editorial šéfredaktora Richarda Hortona. Psal, že dostal mnoho rozzlobených dopisů, jeden byl však jiný – Karl Skorecký, ředitel výzkumu v univerzitní nemocnici Ramban v Haifě jej pozval na návštěvu Izraele. Píše, „...viděl jsem inspirující model partnerství mezi Židy a Araby... Ramban nabízející pomocnou ruku, vděčně přijímanou rodinami z Gazy, Západního břehu, Sýrie... vizi mírové koexistence mezi národy, která, jak jsem se dověděl, existuje napříč izraelskými nemocnicemi.“ V další části píše, že nechtěným důsledkem dopisu Manduca a kol. byla extrémní polarizace. „...sám jsem se přesvědčil, že Manduca nepopisuje plnou realitu... Byl jsem zděšen, když jsem se dověděl, že dva signatáři dopisu předali urážlivé... jasně antisemitské video“. Poučení? Horton cituje „odpověď na slova má být více slov, ne umlčení autora, se kterým nesouhlasíme“. Proto je The Lancet proti jakýmkoliv formám bojkotu a vydá sérii článků o izraelských nemocnicích.

Kdosi řekl, že dějiny se opakují, poprvé jako tragédie, podruhé jako fraška. Za jiných dějinných souvislostí vyšel článek prof. J. Starka, prezidenta Physikalisches-Technische Reichsanstalt v Berlíně. Podle něj lze současnou fyziku rozdělit do dvou skupin – na pragmatickou, která je skutečně vědecká a na dogmatickou, která je spekulativní, přizpůsobuje fakta ideám, vzniklým v hlavách určitých fyziků. Představitelé první skupiny jsou skromní, neradi přednášejí na veřejnosti, jako profesori Rutherford a Lenard (Nobelova cena, aktivní nacisty). Dogmatici jako Einstein, Born, Schrödinger, Heisenberg se rádi předvádějí a jsou většinou Židé; židovská věda ničí německou fyziku. Vyšlo v Nature v roce 1938.

Aféra v The Lancet položila otázku, zda se mají odborné lékařské časopisy veřejně angažovat. Můj názor je, že ano, výjimečně, ve zvlášť naléhavých případech. Měly by však dodržovat standard, který požadují po svých autorech – uveřejňovat pouze ty názory, které lze prokázat, které jsou evidence based.

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těší

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc. – předseda redakční rady

1. R. Horton. Editorial. Lancet, Vol 384, October 11, 2014.

2. J. Stark. The pragmatic and dogmatic spirits in physics. Nature, Vol 141, April 30, 1938: 770–771.

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc., FCMA, FANA

1. neurologická klinika LF MU a FN u sv. Anny
Pekařská 53, 656 91 Brno
rektor@fnusa.cz

